

Solwerd was oorspronkelijk een zelfstandig wierdedorp, maar is nu feitelijk een wijk van Appingedam. De schilderachtig gelegen kerk is een classicistisch gebouw uit 1783 waarvan de bouw werd gefinancierd door jonker Adriaan Gerlacijs. Uitzwenkende steunberen aan de vier hoeken geven het gebouw een elegante aanblik. De zuidgevel is vormgegeven als het front van een Griekse tempel, met een klassiek fronton boven een brede lijst, gedragen door vier Ionische zuilen. De eenvoudiger noordgevel is voorzien van drie grote rondboogvensters, en de twee kopse gevels zijn blind. Naast de kerk werd tegelijk met de bouw een open houten klokkenstoel opgericht, een zeldzaamheid in de provincie Groningen. De kerk was de weldoener Gerlacijs kennelijk dierbaar, want nadat het gebouw tijdens het beleg van Delfzijl beschadigd was geraakt, bekostigde hij ook het herstel ervan. In 1992 nam de Stichting Oude Groninger Kerken de kerk over.

Interieur

Inwendig wordt de kerkzaal gedekt door een vlakke zoldering die rust op twaalf klassieke pilasters met Ionische kapitelen. Tot de inventaris behoort een preekstoel in Lodewijk XVI-stijl, waarvan de panelen zijn versierd met guirlandes. De ruimte daarvoor wordt als een 'koor' afgescheiden door een doophek met twee zware posten in het midden. Onder de orgeltribune staat een eenvoudige herenbank. Het instrument dateert uit 1870 en werd in 1942 overgebracht vanuit het Brabantse Oudenbosch.

Hostiewonder

Waarschijnlijk beschikte Solwerd al sinds de 13^e eeuw over een eigen kerk. Omstreeks 1500 werd daaruit een zilveren hostiekelk gestolen met drie geconsacreerde hosties erin. Tijdens zijn vlucht gooide de dief de hosties even verderop in een sloot. Ze bleven vervolgens ongeschonden in het water drijven en door omwonenden werd gedurende drie nachten op die plaats 'een klaerblinckende hemelslicht' waargenomen. Na dit wonder werd het slootwater geneeskracht toegeschreven, en al snel ontwikkelde Solwerd zich tot bedevaartplaats. Over de sloot werd een kapel gebouwd met het altaar precies boven de plaats waar het wonder gebeurd was. Daaronder bevond zich een stenen trap waar mensen konden afdalen om water te scheppen. Het hostieputje van Solwerd stond ook bekend als 'Hilgestede' en aan de naam van de kapel, Heilige Gravenkapel (grave = sloot), herinnert nu nog de straatnaam Heiliggravenweg in Appingedam. Solwerd was niet de enige plaats in Groningen die zich op een hostiewonder kon beroemen. Het hostieputje legde Solwerd geen windeieren, omdat veel pelgrims schenkingen aan de kapel deden. Dat leidde vervolgens tot een hoogoplopende ruzie met de pastoor van Appingedam over de opbrengsten. Uiteindelijk werd de zaak zelfs voorgelegd aan paus Clemens VII, die op 8 september 1525 bepaalde dat de helft van de opbrengsten toekwam aan de Martinikerk in Groningen terwijl de andere helft gedeeld moest worden tussen de kerken van Solwerd en Appingedam. Met de Reformatie werd het geloof in hostiewonderen afgewezen en zo kwam er een eind aan Solwerd als bedevaartplaats. De praktijk bleek echter moeilijk uit te bannen en een gereformeerde predikant moest zelfs een rooster laten aanbrengen om de toegang tot het water te verhinderen. In 1682 werd de put uiteindelijk gedempt. Het is aan de persoonlijke verbondenheid van Adriaan Gerlacijs met de bijzondere geschiedenis van Solwerd te danken dat op deze plaats in een buitenwijk van Appingedam nog altijd een oud kerkgebouw staat.

© Gebaseerd op tekst van Justin Kroese (ODE: 50-jarig jubileum van SOGK 2019), aangevuld met informatie van Peter Hoffer.

SOGK ©2020 herziene versie